

PROBLEMY Z PODZIAŁEM NA GRUPY I DOBRANIEM PODRĘCZNIKA W PYTANIACH NAUCZYCIELI JEZYKÓW OBCYCH

Joanna Gregorczyk

Mgr filologii rosyjskiej i filologii polskiej, egzaminator egzaminu maturalnego, rzeczoznawca podręczników szkolnych, edukator, ekspert Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, autorka podręczników i publikacji metodycznych, współautorka podstawy programowej w zakresie *Jezyków obcych nowożytnych*.

1. Według jakich kryteriów należy przydzielać uczniów do grup ze względu na stopień zaawansowania?

Podstawą zakwalifikowania uczniów do odpowiedniej grupy zaawansowania językowego powinny być wyniki testu kwalifikacyjnego przygotowanego w szkole przez nauczyciela lub zespół językowy. Powinien on być przeprowadzony na jednej z pierwszych lekcji we wrześniu. Warto przygotować test uwzględniający sprawdzian różnych umiejętności językowych, w tym m.in. rozumienia wypowiedzi ustnych, rozumienia wypowiedzi pisemnych.

2. Jaka powinna być liczebność grupy na poszczególnych stopniach zaawansowania?

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142, z późn. zm.) oraz rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 marca 2009 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 54, poz. 442) podział na grupy jest konieczny na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych z języków obcych, przy podziale na grupy należy uwzględnić stopień zaawansowania języka obcego. Zajęcia są prowadzone w grupach oddziałowych, międzyoddziałowych lub międzyklasowych liczących od 10 do 24 uczniów, zaś w szkołach liczących nie więcej niż dwa oddziały każdej klasy zajęcia z języków obcych mogą być prowadzone w grupach liczących nie mniej niż 7 uczniów. Określając liczebność grup na poszczególnych stopniach zaawansowania, należy uwzględnić zapisy określone w ww. rozporządzeniu.

3. Chciałabym się dowiedzieć, jak organizować pracę w gimnazjum na lekcjach języka obcego kontynuowanego. Uczniowie zostaną podzieleni na grupy wg zaawansowania po napisaniu testu sprawdzającego ich wiadomości/umiejętności. Rozumiem, że słabi uczniowie mają tak samo jak i ci najbardziej zaawansowani realizować poziom III.1. Moje pytanie jest wobec tego następujące: jak różnicować pracę na różnych szczeblach zaawan-

sowania? Czy powinnam wybrać łatwiejszy podręcznik dla grupy słabszej, a z uczniami dobrymi i bardzo dobrymi realizować rozszerzone treści? Bardzo proszę o informacje.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół podstawa programowa dla języka obcego nowożytnego kontynuowanego po szkole podstawowej określa wymagania na poziomie III.1. (według europejskich poziomów biegłości – zbliżone do poziomu A2+), które są **obowiązujące**, co nie znaczy, że nauczyciel nie może zaoferować uczniom więcej. W toku nauczania mogą więc pojawiać się treści wykraczające poza wymagania wskazane w podstawie. Decyzja o wyborze podręcznika dla każdej z grup należy do nauczyciela. Jeśli uzna, że grupa bardziej zaawansowana w celu dalszego rozwoju językowego wymaga innego podręcznika, to jest to zasadne i wskazane. Określanie wymagań adekwatnych do reprezentowanego poziomu to istotny element decyzji – treści zbyt proste lub stale powtarzane nie zachęcają do pracy i uczeń przestaje się rozwijać. Grupa reprezentująca niższe zaawansowanie językowe natomiast może sobie nie poradzić z trudniejszym materiałem i to wpłynie negatywnie na motywację – spowoduje bariery i zniechęci do nauki. Nauczyciela obliguje wybór podręcznika zgodnego z nową podstawą programową i z tej oferty należy wybierać ten, który spełnia wymagania oraz oczekiwania uczniów i nauczyciela. Kolejnym rozwiązaniem może być praca z tym samym podręcznikiem, jednakże monitorowana przez nauczyciela pod kątem oczekiwań i stopnia zaawansowania każdej z grup (dla słabszej należy wybierać, selekcjonować treści, a dla bardziej zaawansowanej poszerzać, np. o materiały dodatkowe). Szerszy kontekst dotyczący omawianej kwestii można znaleźć w *Komentarzu do podstawy programowej przedmiotu język obcy nowożytny* zamieszczonym na stronie:

http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/images/Podstawa_programowa/men_tom_3.pdf

*4. Jeżeli uczniowie szkoły podstawowej napiszą bardzo słabo test sprawdzający (język kontynuowany) przed gimnazjum, to czy mogę z tą grupą realizować nauczanie od podstaw, tak jednak, aby doprowadzić do poziomu A2 (czyli tzw. podręcznik dla początkujących – mam na myśli np. *Kompass 1*, a dla grup zaawansowanych *Kompass 2*)?*

Jedną z zasadniczych kwestii dotyczących wprowadzanych od września 2009 r. zmian w gimnazjum jest **obowiązek kontynuacji** języka obcego nauczanego w szkole podstawowej. Z jednej strony chodzi o zapewnienie co najmniej 9-letniego cyklu nauczania jednego języka obcego, z drugiej – o rozpoczęcie w gimnazjum nauki drugiego języka obcego. W przypadku języka kontynuowanego nie należy zakładać tak pesymistycznego wyniku testu. W gimnazjum należy wykorzystać umiejętności językowe zdobyte przez uczniów w szkole podstawowej. Przecież po trzech, a w niektórych środowiskach po sześciu latach nauki języka (w przyszłości we wszystkich, gdyż język obcy do szkół podstawowych wszedł jako obowiązujący od września 2008 r.), nie jest możliwa sytuacja wymagająca ponownego rozpoczynania nauki tego języka w gimnazjum od podstaw. Takie podejście przeczy istocie zmian. Z całą pewnością natomiast test kwalifikacyjny wskaże zróżnicowane umiejętności językowe uczniów – temu celowi służy. I to im należy podporządkować wybór podręcznika. Zresztą, podstawa programowa w wersji od podstaw, a więc III.0., zakłada naukę nowego (drugiego w gimnazjum) języka obcego, która ma doprowadzić do europejskiego po-

ziomu biegłości zbliżonego do A2, zaś nauka języka kontynuowanego powinna doprowadzić do poziomu A2+. Wprowadzenie różnych wersji podstawy programowej służy zaprzestaniu dotychczasowej praktyki rozpoczynania nauki tego samego języka na każdym (wyższym przecież) etapie edukacyjnym od podstaw. Więcej szczegółów dotyczących omawianej kwestii można znaleźć w *Komentarzu do podstawy programowej przedmiotu język obcy nowożytny* zamieszczonej na stronie:

http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/images/Podstawa_programowa/men_tom_3.pdf

5. Czy po wprowadzeniu podziału uczniów klas pierwszych gimnazjum na grupy bardziej i mniej zaawansowane należy stosować w obu grupach ten sam czy inny podręcznik oraz program nauczania? Czym powinny różnić się treści wprowadzane podczas lekcji we wspomnianych wyżej grupach?

To zależy od stopnia rozbieżności umiejętności językowych uczniów. Ponieważ podstawa programowa dla tej grupy, zgodnie z rozporządzeniem z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół jest taka sama – III.1, z powodów praktycznych wskazane jest korzystanie z tego samego podręcznika, np. w sytuacji stwierdzenia dużego postępu ucznia z grupy mniej zaawansowanej istnieje wówczas możliwość jego „bezbolesnego” przejścia do grupy bardziej zaawansowanej. Jeśli zaś ta grupa będzie realizować program rozszerzony (np. w klasie lingwistycznej), zapewne celowe będzie tu wykorzystywanie innych materiałów dydaktycznych, w tym także innego podręcznika. Z przedstawionej informacji nie wynika, o jaką sytuację chodzi. Docelowo jednak prowadzimy uczniów w kierunku spełniania wymagań na poziomie zbliżonym do A2+ według europejskich poziomów biegłości językowej. Jeśli chodzi o zróżnicowanie treści i wymagań na lekcjach w grupach o różnych poziomach zaawansowania, powinny one dotyczyć rodzajów i stopnia trudności tekstów do rozumienia, czytania i pisania, zakresu środków językowych, stopnia złożoności sytuacji komunikacyjnych, ale tych samych tematów wskazanych w pierwszym wymaganiu szczegółowym podstawy programowej. Istotą edukacji językowej jest powtarzanie materiału z rozszerzaniem i pogłębianiem, co pozwala kształtować umiejętności językowe i prowadzić do osiągnięcia celu nadrzędnego, jakim jest zdobycie przez uczniów umiejętności skutecznego komunikowania się w języku obcym w mowie i w piśmie.

6. W mojej szkole Rada Pedagogiczna pozytywnie zaopiniowała nową podstawę programową z języka angielskiego w klasach IV-VI. Czy programy do poziomów podstawowego i rozszerzonego muszą być inne? Czy mogą korzystać z jednego podręcznika na obu poziomach?

W roku szkolnym 2009/2010 nowa podstawa programowa w zakresie języka obcego nowożytnego (nie ma oddzielnej podstawy programowej z języka angielskiego) będzie **obowiązywała** w klasie I szkoły podstawowej oraz w klasie I gimnazjum. Natomiast w pozostałych klasach **zaleca się** podział na grupy zaawansowania w organizacji nauczania języka obcego nowożytnego, co sprzyja efektywności nauczania. Poziom nauczania według nowej podstawy programowej na koniec szkoły podstawowej ma być zbliżony do poziomu biegłości A1 według klasyfikacji europejskiej. Należy więc wybrać program i podręcznik, który jest odpowiedni dla tego poziomu. Treści nauczania w grupie podstawowej i rozszerzonej należy dostosowywać do możliwości uczniów (omijać zbyt trudne lub dodawać, modyfikować, uzupełniać, gdy są

zbyt łatwe). Decyzja o wyborze podręcznika/podręczników należy do nauczyciela. To on po przeprowadzeniu testu kwalifikacyjnego decyduje o tym, czy obie grupy mogą korzystać z tego samego podręcznika, czy należy wskazać inny podręcznik z wykazu podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego.

7. W tym roku szkolnym mam w gimnazjum dwie klasy I. W jednej jest 13 uczniów uczących się od IV klasy języka niemieckiego i 4 uczących się od klasy IV języka angielskiego, ale ich poziom jest nawet niższy niż podstawowy. W II klasie mam 17 uczniów uczących się od klasy IV języka angielskiego, w tym troje na niższym poziomie podstawowym. Czy mogę grupę o niższych umiejętnościach z języka angielskiego połączyć z grupą początkującą z wiodącym językiem niemieckim? Czy dwie godziny (III.0.) uprawniają grupę do zdawania egzaminu z języka angielskiego na koniec gimnazjum?

Przydział uczniów do grup zaawansowania językowego to decyzja nauczyciela. Od 1 września 2009 r. zmieniła się sytuacja prawna dotycząca nauczania języków obcych w gimnazjum. Pierwszy język ma być językiem kontynuowanym (podstawa programowa III.1.), drugi – rozpoczynanym od podstaw (podstawa programowa III.0.) W przypadku opisanym w pytaniu sytuacja jest inna, ponieważ już w szkole podstawowej uczniowie ci uczyli się obu języków z różną co prawda skutecznością. W gimnazjum jeden z nich ma być tym „wiodącym”, nauczonym w wyższym wymiarze godzin i to on ma doprowadzić ucznia do egzaminu gimnazjalnego. Chodzi o to, by zapewnić uczniom co najmniej 9-letni cykl skutecznego nauczania pierwszego języka obcego, by potrafili się nim porozumiewać. Do grup zaawansowania radzimy przydzielić uczniów na podstawie testu przeprowadzonego w pierwszym tygodniu września. To wynik testu ma być podstawą przydziału do grup językowych zapewniających efektywne nauczanie w grupach o podobnym poziomie zaawansowania językowego. Jeśli chodzi o przyłączenie uczniów, którzy od klasy IV uczyli się języka angielskiego, do grupy „zerowej”, uważamy to rozwiązanie za całkowicie chybione. Ucząc się 3 lata języka, zdobyli oni przecież minimalne choćby umiejętności. Warto bazować na tych umiejętnościach, ponieważ w innym przypadku uczniowie ci zniechęcą się do nauki już na wstępie. Na początku nie będą „nic robić, bo to zbyt banalne”, potem się odzwyczają od uczenia się, aż wreszcie odkryją, że grupa znów ich „przeskoczyła”. Nowe podejście do nauki języków obcych ma właśnie wyeliminować te pozory nauczania i sankcjonowania rozpoczynania nauki tego samego języka od „zera” na kolejnych etapach nauczania, ma spowodować autentyczną skuteczność w odniesieniu do stałego monitorowania umiejętności językowych uczniów.

Dwie godziny tygodniowo według podstawy III.0. nie przygotowują na tyle skutecznie do egzaminu z języka obcego, jak podstawa III.1.

Jeśli chodzi o prawo oświatowe, należy spodziewać się nowelizacji rozporządzenia z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania ..., które w Rozdz. 4, § 35, pkt 2 mówi, że uczeń przystępuje do trzeciej części egzaminu gimnazjalnego z tego języka obcego nowożytnego, którego uczy się w szkole jako przedmiotu **obowiązkowego**. W pkt. 3 czytamy, że **w przypadku**, gdy uczeń uczy się w szkole więcej niż jednego języka obcego, jego rodzice (prawni opiekunowie) składają pisemną deklarację o przystąpieniu do egzaminu z jednego z tych języków. Od września 2009 r. w gimnazjum obowiązkowa jest nauka dwóch języków obcych, dlatego należy śledzić zmiany zapisów prawa w tej kwestii.